

SPORTSERVICEPUNTEN:

De Verschijningsvormen
Anno 2004

SPORTSERVICEPUNTEN: DE VERSCHIJNINGSVORMEN ANNO 2004

Eindrapportage van een onderzoek naar de diversiteit aan sportservicepunten

Het onderzoek 'Positionering sportservicepunten' is een project van NISB. Het projectteam van NISB bestaat uit Peter-Jan Mol, Hans Arends en Henk Hack. Assistentie werd verleend door Floor Bolten, Daan Lub en Jelle Maandag van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Met dank aan Sportloket Almere, Sportservice Maastricht, Sportbureau Roosendaal, Sport Service Punt Nieuwegein, Eibergse Sportfederatie, Sportloket Utrecht, Servicepunt Vrijwilligers Weert en Hunsel, Sportservice Kerkrade, Verenigingsbureau Apeldoorn, Sportservice Schagen (Schagen, Anna Paulowna, Harenkarspel, Niedorp, Wieringen, Wieringermeer en Zijpe), Versa Sportbureau (Bussum, Naarden en Muiden) en Sportpunt Parkstad (Brunssum, Onderbanken, Simpelveld en Landgraaf).

Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB), februari 2004

P Postbus 32, 6800 AA ARNHEM
T 026-4833800
F 026-4833890
E info@nisb.nl
W www.nisb.nl

NISB/0042/05/PML/idn

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Het project Positionering sportservicepunten	2
2. Feiten en cijfers sportservicepunten	3
3. Diversiteit aan sportservicepunten	4
4. Relatie met uitgangspunten Masterplan SPIN	6
5. Conclusies	7

BIJLAGE

Overzicht Sportservicepunten Nederland

Inleiding

Mede als gevolg van de BSI-regeling (Breedtesportimpuls) en het Masterplan SPIN (Sportinfrastructuur Nederland, NISB 2001) zijn in de afgelopen jaren veel sportservicepunten ontwikkeld en ingericht. Om richting te geven aan een kwalitatief goed netwerk van sportservicepunten met professionele dienstverleners, zijn binnen het SPIN-project diverse instrumenten en scholingen ontwikkeld. Deze zijn de afgelopen drie jaar met succes geïmplementeerd. Medewerkers van sportservicepunten nemen deel aan de opleiding Accountmanager Sportservicepunt, maken gebruik van de Scan sportservicepunt en nemen deel aan de SPIN-praktijkdagen en themabijeenkomsten.

Op interactieve wijze is medio 2003 bij beleidspartners, sportservicepunten en provinciale organisaties voor sport en bewegen geïnventariseerd welke rol NISB in 2004 kan spelen bij de (door)ontwikkeling van de bestaande sportservicepunten en de sportservicepunten in oprichting. Hieruit is naar voren gekomen dat, mede gelet op de afloop van de BSI-periode bij veel gemeenten, vooral behoefte bestaat aan kennis en ervaringen over en inzicht in:

- De taakverdeling tussen de beleidsafdelingen van de gemeente en het sportservicepunt
- De bijdrage aan en inbreng van de lokale sportraad bij de ontwikkeling van een sportservicepunt
- De mogelijkheden om samen te werken met andere sectoren waar ook vanuit de één-loketgedachte gewerkt wordt (bijvoorbeeld welzijnssteunpunten, vrijwilligerscentrales, etc.)
- De samenwerkingsmogelijkheden met andere gemeenten (regionalisering).

Zowel in de breedte (samenwerking, meerdere doelgroepen kunnen bedienen) als in de diepte (accountmanagement en/of verenigingsondersteuning) is er in het werkveld behoefte aan meer kennis, informatie en good practices.

1. Het project Positionering sportservicepunten

Vanuit bovenstaande vraag heeft NISB het project 'Positionering sportservicepunten' opgezet. Als doelstelling is geformuleerd:

Meer en beter inzicht in de positie van sportservicepunten binnen hun gemeente en de wijze van samenwerking met lokale, regionale en provinciale partners vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid voor sportondersteuning, maar ook een diversiteit aan belangen en taakstellingen.

Er is voor gekozen om het project in twee fasen op te splitsen:

1. Een algemene inventarisatie met als doel een goed en actueel beeld te krijgen van de verschijningsvormen van sportservicepunten
2. Een verdiepingsslag om meer inzicht te krijgen in de gemaakte keuzes van sportservicepunten om tot een bepaalde verschijningsvorm te komen en de gevolgen hiervan voor de samenwerking met gemeente en overige partners.

Fase 1 is ingevuld met behulp van een telefonische inventarisatie onder alle sportservicepunten in Nederland. Een drietal studenten van de Hogeschool Arnhem/Nijmegen heeft NISB daarbij ondersteund. In hoofdstuk 3 staan de voornaamste resultaten vermeld.

Vanuit de resultaten van de telefonische interviews zijn vier verschijningsvormen van sportservicepunten onderscheiden. Per verschijningsvorm zijn vervolgens in fase 2 met drie sportservicepunten diepte-interviews gehouden door het projectteam van NISB. De resultaten hiervan zijn terug te lezen in hoofdstuk 4.

In hoofdstuk 5 wordt vervolgens teruggegrepen naar de uitgangspunten zoals deze in het Masterplan SPIN staan beschreven. Tot slot worden in hoofdstuk 6 de overeenkomsten en verschillen tussen de verschijningsvormen samengevat, wordt er een blik op de toekomst geworpen en worden er enkele kritische kanttekeningen bij het onderzoek geplaatst.

2. Feiten en cijfers sportservicepunten

Voor aanvang van het project waren bij NISB 94 sportservicepunten bekend (zie bijlage). Vijfentwintig hiervan vallen onder het Huis voor de Sport Groningen en tellen daarom in dit project voor één. Bij drie gemeenten waar verondersteld werd dat zij een sportservicepunt hadden, bleek dit na de inventarisatie toch niet het geval. Het onderzoek telt dus 67 sportservicepunten.

De belangrijkste feiten en cijfers uit de inventarisatie:

- Van alle sportservicepunten is 87% operationeel en 13% in oprichting
- 85% van de sportservicepunten heeft een lokaal bereik, 15% een regionaal bereik
- 8% van de sportservicepunten wordt ingevuld door de lokale sportraad, 6% is samengevoegd met een vrijwilligerssteunpunt
- In 40% van de gemeenten waar een sportservicepunt aanwezig is, is ook een lokale sportraad
- Bij de sportservicepunten is in totaal ongeveer 160 fte werkzaam. Bij 64% van de sportservicepunten is 1 tot 3 fte werkzaam, bij 23% 3.1 tot 6 fte 6% van de sportservicepunten heeft meer dan 12 fte in dienst
- De ongeveer 160 fte is verdeeld over circa 270 werknemers. Dit geeft aan dat er veel parttimers werken. Bij de meeste sportservicepunten (70%) werken 1 tot 5 medewerkers
- 60% van de medewerkers heeft een HBO-opleiding, 26% een MBO-opleiding en 14% een universitaire opleiding.

NB. Voor een compleet overzicht van alle sportservicepunten in Nederland en de contactgegevens, surf naar www.spin.nisb.nl.

3. Diversiteit aan sportservicepunten

Uit de telefonische inventarisatie onder sportservicepunten en ook vanuit de praktijkervaring van NISB, is duidelijk geworden dat een viertal verschillende verschijningsvormen onderscheiden kan worden:

1. Het lokale sportservicepunt
2. De lokale sportraad als sportservicepunt
3. Het sportservicepunt geïntegreerd in een vrijwilligerssteunpunt
4. Het regionale sportservicepunt.

Onderstaand een korte impressie per verschijningsvorm, gebaseerd op een twaalfstal diepte-interviews en het beeld dat NISB heeft van sportservicepunten op basis van haar, vaak al jarenlange, contacten.

Het lokale sportservicepunt

Dit is verreweg de meest voorkomende vorm van een sportservicepunt. Hoewel het aanbod van diensten en producten over het algemeen redelijk gelijk is, blijken er onderling grote verschillen in werkwijze te zijn. Een belangrijke oorzaak hiervoor ligt in de wijze van rechtsvorm. 45% Van de sportservicepunten heeft een min of meer zelfstandige positie; 55% is een direct onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Van deze laatste categorie heeft een aantal een fysieke baliefunctie, maar een groot gedeelte ook niet. Ook de positionering binnen de gemeente verschilt tussen de lokale sportservicepunten. Waar sommige sportservicepunten binnen het gemeentehuis gepositioneerd zijn, hebben anderen een eigen ruimte erbuiten.

Alle sportservicepunten zijn in meer of mindere mate een verlengstuk van de gemeentelijke beleidsafdeling, maar het ene sportservicepunt heeft meer speelruimte dan het andere om te bepalen op welke wijze beleid wordt uitgevoerd. Een sportservicepunt met een eigen gebouw, logo, nieuwsbrief, website etc. heeft in het algemeen een onafhankelijker status dan een sportservicepunt dat in feite niet meer is dan een ambtenaar op het gemeentehuis met de taak een servicefunctie in te vullen.

Bij de sportservicepunten die binnen het gemeentehuis gevestigd zijn, lijkt de communicatie met de beleidsambtenaren wel beter te verlopen dan de buitenshuis gevestigde sportservicepunten. Daar staat tegenover dat de laatste groep voor het publiek een beter herkenbare positie inneemt. Ook zoekt deze groep sportservicepunten over het algemeen meer samenwerkingspartners binnen en buiten de gemeente, dan de binnen het gemeentehuis gevestigde sportservicepunten.

De geïnterviewde sportservicepunten worden grotendeels gefinancierd vanuit BSI-gelden.

De lokale sportraad als sportservicepunt

Een handvol sportservicepunten wordt ingevuld door de lokale sportraad of sportfederatie. De achtergronden voor de keuze die in de betrokken gemeenten is gemaakt, zijn sterk uiteenlopend. Het ene sportservicepunt is organisch gegroeid vanuit de sportraad zelf; bij het andere sportservicepunt is de functie van sportservicepunt door de gemeente min of meer opgelegd. Bij de geïnterviewde sportservicepunten is de scheiding tussen de taken van de sportraad en die van het sportservicepunt binnen de sportraad meestal niet duidelijk zichtbaar. Hoewel de dreiging van belangenverstrengeling tussen deze taken op de loer ligt (bijvoorbeeld wanneer een vereniging enerzijds via de sportraad met de gemeente in conflict is over een huurverhoging en anderzijds via het sportservicepunt een sportkennismakingscursus organiseert in de eigen accommodatie), is hier in de praktijk geen sprake van. De natuurlijke link tussen belangenbehartiging en verenigingsondersteuning wordt door deze sportservicepunten zelf als zeer prettig ervaren.

De sportservicepunten binnen een lokale sportraad staan naar buiten toe eerder bekend als sportraad dan als sportservicepunt.

De verhouding met de gemeente lijkt in de grotere gemeenten wat formeler te zijn dan in de kleinere gemeenten. In alle gevallen is het de gemeente die de inhoudelijke kaders opstelt. Ook bij deze verschijningsvorm speelt BSI-financiering een belangrijke rol. Eén gemeente maakt daarnaast gebruik van gelden uit de Tijdelijke Stimuleringsregeling Vrijwilligerswerk (TSV).

Het sportservicepunt geïntegreerd in een vrijwilligerssteunpunt

Er is in Nederland vrij veel interesse in gecombineerde servicepunten op het gebied van sport en vrijwilligerswerk. Veel combinaties lijken echter uiteindelijk niet door te gaan door een al dan niet vermeend te groot cultuurverschil tussen de sportsector enerzijds en de vrijwilligerssector anderzijds. Toch zijn er al de nodige voorbeelden van geïntegreerde sportservicepunten in een breder geheel van een vrijwilligerssteunpunt.

In de diepte-interviews voor dit onderzoek bleken twee van de drie sportservicepunten zelfs deel uit te maken van een nog breder geheel: een welzijnsorganisatie. In de derde geïnterviewde gemeente was nog maar net een Verenigingsbureau opgericht, waar alle soorten verenigingen voor informatie, advies en service terecht kunnen. Een mogelijk nadeel van geïntegreerde servicepunten is dat de herkenbaarheid voor de sportvereniging niet erg groot is en daarmee de drempel wel hoog. Dit blijkt in de praktijk wel mee te vallen, al is het wel een belangrijk aandachtspunt bij de geïnterviewde sportservicepunten.

Deze sportservicepunten lijken zich meer dan de overige verschijningsvormen te (moeten) beperken tot verenigingsondersteuning. Sportstimulerende taken worden veelal door andere (lokale) organisaties vervuld.

Ook bij deze verschijningsvorm wordt naast BSI-gelden gebruik gemaakt van gelden uit de TSV-regeling.

Het sportservicepunt met een regionale functie

Acht van de negen regionale sportservicepunten staan buiten de gemeentelijke organisatie. Opvallend bij de geïnterviewde sportservicepunten is dat zij alledrie geheel verschillend van opzet zijn. Eén sportservicepunt is aangehaakt bij een regionaal bureau 'Aangepast sporten' en heeft zeven gemeenten als werkgebied. Een tweede sportservicepunt is onderdeel van een welzijnsstichting en omvat drie gemeenten. Het derde sportservicepunt bestaat uit twee stichtingen, heeft ook twee vestigingen en omvat vier gemeenten.

De regionale sportservicepunten zijn veelal uit het oogpunt van financiën en efficiency geboren. Niet geheel onlogisch hebben zij soms wel te maken met afstemmingsproblemen. Zo valt het niet altijd mee om het contact met de betrokken beleidsambtenaren van de gemeenten (gelijktijdig) te onderhouden. Verder lukt het niet altijd om de betrokken gemeenten inhoudelijk op één lijn te krijgen. Ook kost het administratief en financieel beheer van de sportservicepunten vrij veel (overleg)tijd.

De geïnterviewde regionale sportservicepunten hebben BSI-gelden als voornaamste financieringsbron.

4. Relatie met uitgangspunten Masterplan SPIN

In hoeverre lopen de bovenstaande ontwikkelingen nog parallel aan de oorspronkelijke ideeën voor sportservicepunten, zoals beschreven in het Masterplan SPIN? Dit Masterplan is een schriftelijke weergave van een toekomstvisie op de inrichting van de sportinfrastructuur in Nederland. De totstandkoming van een goed werkend, dekkend netwerk aan sportservicepunten was de belangrijkste doelstelling uit het SPIN-project.

De belangrijkste uitgangspunten bij de beoogde vernieuwing van de sportinfrastructuur hebben betrekking op de (organisatie van de) vraag- en stimuleringslijn en de begripsbepaling van eerste-, tweede- en derdelijnsorganisaties.

Deze uitgangspunten zijn anno 2004/2005 nog altijd van toepassing. Kijkend naar de doelstelling van het onderzoek 'Positionering van sportservicepunten', zijn vooral de volgende drie Masterplan-uitgangspunten van belang:

- Er is sprake van één loket voor sport
- Het sportservicepunt heeft een herkenbare frontoffice-structuur
- Het sportservicepunt is geen belangenbehartiger.

Eén loketgedachte

Het Masterplan SPIN is mede gebaseerd op de één loketgedachte van 'Overheidsloket 2000'. Eén loket waar alle burgers en organisaties met vragen over en diensten op het gebied van sport terecht kunnen. Bij de verschijningsvorm van het in een vrijwilligerssteunpunt geïntegreerde sportservicepunt, is meestal geen ruimte voor een sportstimuleringsaanbod. De sportstimulering valt dan vaak onder een andere organisatie. Van de één loketgedachte is in dat geval geen sprake meer.

Een herkenbare frontoffice-structuur

Het Masterplan SPIN stelt dat sportservicepunten frontoffices dienen te hebben die zo dicht mogelijk bij de sportaanbieders en sporters gerealiseerd dienen te worden. Zij moeten herkenbaar en fysiek bereikbaar zijn.

De voor dit onderzoek bezochte sportservicepunten zijn weliswaar in theorie allemaal fysiek bereikbaar, maar in de praktijk is niet altijd sprake van een duidelijke fysieke loketfunctie. In sommige gemeenten zit het sportservicepunt dermate dicht tegen de gemeentelijke beleidsafdeling aan, dat niet gesproken kan worden van een goed herkenbare frontoffice.

Geen belangenbehartiger

Het Masterplan SPIN spreekt zich duidelijk uit tegen een rol voor een sportservicepunt als belangenbehartiger. Dit zou indruisen tegen de dienstverlenende rol die een sportservicepunt wél beoogt te hebben. Dit uitgangspunt, zo blijkt uit de interviews, wordt in de praktijk geen geweld aangedaan in die gemeenten waar de functie van sportservicepunt ingevuld wordt door de lokale sportraad (ondanks hen veelal belangenbehartigende hoofdtaak).

5. Conclusies

Overeenkomsten en verschillen tussen de verschijningsvormen

Het blijkt niet goed mogelijk om te spreken over verschillen tussen de ene specifieke verschijningsvorm met de andere. Binnen de verschijningsvormen komen namelijk ook veel verschillen voor. De mate van gebondenheid aan de gemeente(lijke structuur) lijkt de belangrijkste factor.

De relatie tussen de geïnterviewde sportservicepunten en hun gemeenten is in vrijwel alle gevallen goed te noemen. Het maakt hierbij weinig uit of het sportservicepunt een vrij platte uitvoeringsorganisatie van (een deel van) het gemeentelijk sportbeleid is, of een organisatie met een duidelijk eigen lijn. Er is in het algemeen een eenduidige overeenstemming over de te verrichten taken van sportservicepunten en de wederzijdse belangen.

Qua positionering naar de klanten zijn er wel verschillen merkbaar. Vooral de sportservicepunten die onderdeel uitmaken van de gemeentelijke structuur zijn vaak gebonden aan gemeentelijke codes qua communicatie en werkwijze. Zo is het niet altijd mogelijk om zich met een eigen website of nieuwsbrief herkenbaar te positioneren. De meer onafhankelijke sportservicepunten hebben hier betere mogelijkheden voor.

Op het gebied van samenwerking met andere partners binnen het werkveld van sport en bewegen, lijken de buiten de gemeente staande sportservicepunten actiever dan de binnen de gemeente staande sportservicepunten. Buiten de gemeente staande sportservicepunten nemen blijkbaar toch een meer onafhankelijke positie in, die ertoe leidt dat meer gekeken wordt naar interessante partners buiten de gemeentelijke organisatie.

Bij alle verschijningsvormen vormen sportverenigingen de belangrijkste doelgroep. Het zou interessant zijn om bij eventueel vervolgonderzoek hun meningen te vragen over de positionering van sportservicepunten en eventueel opgetrede veranderingen in de relatie tussen sportverenigingen en gemeente.

Toekomstbespiegelingen

Tijdens de werkconferentie 'Samen pro-actief werken aan sterkere sportservicepunten' van 4 november 2004 is door Jo Lucassen van het Mulierinstituut een aantal toekomstscenario's voor sportservicepunten neergelegd. Zo sprak hij van een BOS-loket voor wijkgerichte sportstimulering, een Beweegloket in samenwerking met een GGD, een Sport- en Accommodatieloket en een Vrijwilligersloket. Er zijn overigens ook ontwikkelingen waarneembaar bij zogeheten sportbedrijven die naast beheer en exploitatie van accommodaties ook de uitvoering van het sportbeleid op zich gaan nemen. Hoe dan ook, de meeste scenario's zijn gericht op een versterking van het sportservicepunt binnen het gemeentelijk dan wel regionaal sportbestel. Daarnaast is de focus in de toekomstscenario's duidelijk gelegd op een verbreding van thema's en doelgroepen.

Uit de diepte-interviews van het positioneringsonderzoek blijkt dat deze focus zeer aan te bevelen is en in enkele gevallen ook al nagevolgd wordt. Een belangrijke reden waarom sportservicepunten er verstandig aan doen hun blikveld te verbreden, is de afhankelijkheid van BSI-financiering. Zoals bekend is dit een aflopende financieringsstroom. Als sportservicepunten hun waarde niet op een breder terrein dan verenigingsondersteuning weten aan te tonen, dan zullen sommigen ongetwijfeld in de verdrukking komen.

Een dilemma dat zowel uit het NISB-onderzoek als uit één van de workshops tijdens de werkconferentie van 4 november jl. naar voren kwam, is de rol van lokale sportraden. In enkele gevallen heeft de lokale sportraad de zorg voor een sportservicepunt op zich genomen, dan wel gekregen. In veel gemeenten waar recentelijk een sportservicepunt is ontstaan, is de sportraad in onzeker vaarwater terechtgekomen. Vaak is het de vraag hoe de dienstverlening aan verenigingen ten opzichte van de belangenbehartiging van verenigingen gepositioneerd is. In ieder geval is duidelijk dat meerdere lokale sportraden met een sportservicepunt in hun gemeente op zoek zijn naar een nieuwe rol voor zichzelf.

Een nauwere samenwerking tussen sportservicepunten en lokale sportraden valt in de meeste gevallen aan te bevelen. Nu gaat vaak onnodig energie verloren aan concurrerende activiteiten.

Kanttekeningen en vervolgonderzoek

Dit onderzoek heeft verschillende nieuwe gegevens opgeleverd. Bekend is nu hoeveel sportservicepunten er zijn, hoe zij in grote lijnen georganiseerd zijn en hoeveel mensen er werken. Het is duidelijk dat gesproken kan worden van vier verschijningsvormen, waarvan het lokale sportservicepunt verreweg de meest voorkomende is.

Kijkend naar de formulering van de doelstelling van dit onderzoek, moet geconstateerd worden dat minder resultaten zijn behaald dan vooraf beoogd. Er is weliswaar meer en beter inzicht in de positie van sportservicepunten binnen hun gemeente, maar dit inzicht lijkt soms wat eenzijdig. Een oorzaak is dat het niet in alle diepte-interviews gelukt is om vertegenwoordigers van sportservicepunt en gemeente gelijktijdig aan tafel te krijgen. In enkele gemeenten waar dit wel het geval was, ontstond de indruk dat partijen niet het achterste van hun tong hebben laten zien. Zo sluiten de onderzoekers niet uit dat het geschetste beeld over de wederzijdse tevredenheid tussen gemeenten en sportservicepunten in sommige opzichten wellicht wat te rooskleurig is.

De wijze van samenwerking tussen sportservicepunten enerzijds en lokale, regionale en provinciale partners anderzijds is ook niet altijd helemaal helder geworden. Veelal heeft dit te maken met de nog prille leeftijd van sportservicepunten. Velen van hen zijn vooral bezig met de interne organisatie van het sportservicepunt en het maken van prestatie-afspraken met de gemeente als opdrachtgever. Om dezelfde redenen is nog niet altijd duidelijk waar exact de verantwoordelijkheid op het gebied van sportondersteuning ligt, alhoewel in het onderzoek naar boven is gekomen dat verschillende sportservicepunten wél heldere afspraken hebben met andere partners op dit terrein.

Een diversiteit aan belangen en in mindere mate aan taakstellingen blijkt wel uit het onderzoek. Waar sommige sportservicepunten hun waarde nog moeten bewijzen aan zowel gemeente als klanten, daar zijn anderen al bezig met het zoeken naar expansiemogelijkheden.

De redenen voor gemeenten om voor een bepaalde verschijningsvorm van hun sportservicepunt te kiezen, zijn over het algemeen weloverwogen keuzes, al spelen pragmatische en financiële redenen vanzelfsprekend vaak ook een rol. De diepere achtergronden van de keuzes zijn in dit onderzoek niet voldoende naar boven gekomen.

De conclusie van de onderzoekers is dat het onderzoek naar de positionering van sportservicepunten nieuw licht heeft geworpen op de ontwikkelingen binnen deze jonge organisaties, maar dat er evengoed nog veel vragen en dilemma's zijn. Reden temeer voor NISB om door te gaan met (praktijk)onderzoek naar (de omgeving van) sportservicepunten. Zo zal in 2005 gekeken worden naar de verschillende organisatievormen, waar het sportservicepunt er één van is, voor de uitvoering van lokaal breedtesportbeleid. Gekeken zal worden wat precies hun toepasbaarheid is en aan welke ondersteuning zij behoefte hebben.

Ook de positie van lokale sportraden in relatie tot sportservicepunten is onderwerp van onderzoek.

Bijlage 1 Overzicht Sportservicepunten Nederland

- Operationeel sportservicepunt
- Sportservicepunt in ontwikkeling

